

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Zuidoost

BELEIDSNOTITIE CULTUUREDUCTIE

2008-2011

Van beleid naar praktijk

Stadsdeel Zuidoost
Sector Maatschappelijke Ontwikkeling

“ Als deel van haar culturele taak heeft de overheid den plicht de artistieke ontwikkeling van het volk te bevorderen. Voor zover kunstpolitiek ook de opvoeding tot het genieten van schoonheid inhoudt, richt zij zich zeker niet alleen tot het volwassen deel van de bevolking, doch ook tot de jeugd’ schreef de Amsterdamse SDAP –wethouder van Kunstzaken en Onderwijs Emanuel Boekman in zijn proefschrift “Overheid en Kunst” in Nederland. (...) En daarmee was de ontwikkeling van kunsteducatie in gang gezet. Binnen de scholen, én buiten de scholen in muziekscholen, creativiteitscentra, en volksuniversiteiten. Ook de bredere overheidsondersteuning van de amateurkunst nam een aanvang: de zang-, schilder- en toneelverenigingen, de harmonie en fanfare”

Saskia Bruines

Voorzitter De Kunstconnectie/VKV in Kunsteducatie, een beleidshandreiking, F. Willems

In het lokaal van de vijfde klas van de Broederschool (...) zitten zestien leerlingen onder een groene klamboe. Met gesloten ogen luisteren ze op een mosgroen zeil naar een fragment uit A Midsummer Night's dream, de opera van Benjamin Britten naar Shakespeare.

'Welke plaats wil de componist hier uitbeelden?' vraagt juf Tineke bij een operafragment. De ene leerling vindt het 'triestig', een veldslag in de Middeleeuwen. 'De hoge zangstemmen komen je troosten', vindt een ander. 'Ik dacht aan golven', zegt een derde. Dat is een mooie associatie, want met het glissando van de strijkers beeldt Britten de heuvels van het sprookjesbos uit.

De Volkskrant, Bart Dirks; 15 februari 2007

Inhoudsopgave

0. Samenvatting	p. 6
1. Inleiding	p. 8
2. Verdeling verantwoordelijkheden	p. 11
<i>Rijk, provincie, stad</i>	
<i>Stadsdelen</i>	
<i>Schoolbesturen, scholen</i>	
3. Rijksbeleid	p. 12
<i>Wat wil het rijk?</i>	
<i>Actieplan Cultuurbereik</i>	
<i>Cultuur en School</i>	
<i>Hart/d voor cultuur</i>	
<i>Nadruk op onderwijs</i>	
4. Beleidsontwikkelingen Amsterdam	p. 13
<i>Wat wil Amsterdam?</i>	
<i>Aanbod en mogelijkheden Amsterdam</i>	
5. Beleid stadsdeel	p. 16
<i>1997: De Bijlmer mijn stad</i>	
<i>2002: De Kracht van Cultuur</i>	
<i>Cultuurnota 2008-2011: Tijd voor talent</i>	
6. Visie, stand van zaken en ambitie samengevat	p. 18
7. Vertaling van visie en ambitie naar uitvoering	p. 20
7.1 Organisatorische aspecten: coördinatie, samenwerking en afstemming	
<i>Coördinatiepunt</i>	
<i>(Sub)adviesgroep cultuureducatie (Cultuureducatief netwerk)</i>	
<i>Aanbod zichtbaar maken: nieuwsbrief en informatiemarkt</i>	
<i>Regelmatig evalueren en bijstellen</i>	
7.2. Inhoudelijke aspecten: samenhang, continuïteit en kwaliteit	p. 23
<i>Continuïteit</i>	
<i>Kwaliteit en effectiviteit</i>	
8. Beoogde (inhoudelijke) resultaten	p. 28
9. Tot slot	p. 29
10. Planning en uitgaven cultuureducatie (nieuwe stijl)	p. 30
11. Middelen	p. 32

Bijlagen

Bijlage 1	Drie scenario's in Hart/d voor cultuur
Bijlage 2	Begrippen
Bijlage 3	Herziene kerndoelen PO (sinds maart 2006)
Bijlage 4	Landelijke organisaties en ondersteunende instellingen
Bijlage 5	Fondsen
Bijlage 6	Voorbeeld kader stappenplan voor de scholen en instellingen

0. Samenvatting

Deze notitie is een uitwerking van de visie en de ambitie van stadsdeel Zuidoost over de organisatie en de uitvoering van cultuureducatie, gerelateerd aan het basisonderwijs. Het stadsdeel heeft de afgelopen periode haar algemene visie en uitgangspunten op cultuureducatie in verschillende documenten geformuleerd. In de in juni 1997 vastgestelde beleidsnota *Cultuureducatie in Zuidoost, De Bijlmer mijn stad, de stad met 100 culturen* heeft het stadsdeel de nadruk gelegd op de rol van cultuureducatie in relatie met diversiteit. In deze nota werd het belang van de herkenning van en de identificatie met het aanbod nadrukkelijk genoemd. De voorgestelde projecten voor de periode 1997 en verder zijn op deze uitgangspunten gebaseerd.

In de daaropvolgende nota *De kracht van Cultuur 2001-2004* werd het belang van cultuureducatie nogmaals onderstreept, met nadruk op de relatie met onderwijs en de integrale school (de huidige bredeschool). De uitvoering van de beleidskeuzes in deze nota bracht het stadsdeel steeds verder bij de gewenste situatie met betrekking tot de koppeling van het lokale aanbod aan het primair onderwijs en de samenwerking tussen de instellingen zoals de Muziekschool Zuidoost, Krater Theater, Centrum Beeldende Kunst (CBK), de Stichting Open Ateliers en de scholen.

Het stadsdeel heeft in 2005 de stand van zaken wat betreft cultuureducatie geëvalueerd. In deze evaluatie is nagegaan in welke mate de in de nota *Kracht van Cultuur* gestelde doelstellingen zijn gerealiseerd. Met betrekking tot cultuureducatie werden vijf onderwerpen als ontwikkelpunten genoemd: een betere verankering van cultuureducatie in het onderwijs; de verdere ontwikkeling van een wijkgericht en herkenbaar aanbod; integratie van de consensusvoorzieningen (muziekluisterlessen en de kunstbijkuren) in het lokaal aanbod; de ontwikkeling van de doorgaande leerlijn in samenwerking met de scholen en instellingen, o.a. binnen het bredeschoolconcept én een meer samenhangende organisatie rond cultuureducatie.

In de in april 2008 vastgestelde nieuwe cultuurnota van het stadsdeel *Tijd voor talent, Cultuurnota 2008-2011*, die de nota *Kracht van Cultuur* opvolgt, wordt cultuureducatie nogmaals als een van de speerpunten genoemd. Cultuureducatie, gerelateerd aan het (basis)onderwijs, wordt daarbij als belangrijke fase binnen brede talentontwikkeling gezien. Om het streven van het stadsdeel een sterke, rond het onderwijs georganiseerde cultuureducatie richting en uitvoering te geven, wordt in deze nota aangegeven dat in 2008 een aparte notitie voor cultuureducatie samengesteld zou worden. De voor u liggende notitie voorziet hierin. Voor de kaders van het cultuurbeleid van stadsdeel in de periode 2008- 2011 en de relatie cultuur met het sociaal structuur wordt verder verwezen naar de nota *Tijd voor Talent, Cultuurnota 2008-2011, Stadsdeel Zuidoost*.

In de hiernavolgende paragrafen worden de in de eerdere cultuurnota's en in het bijzonder in de laatste cultuurnota *Tijd voor Talent* aangegeven onderwerpen opgepakt en vertaald in een tweetal hoofdthema's, te onderscheiden: de *organisatorische* en de *inhoudelijke* aspecten.

De organisatorische aspecten worden rond vier thema's uitgewerkt:

- Coördinatiestructuur
- Overlegstructuur
- Communicatiestructuur
- Evaluatiestructuur

De inhoudelijke aspecten hebben betrekking op de volgende thema's:

- Samenhang
- Continuïteit
- Kwaliteit

Wat betreft de organisatie van cultuureducatie worden er voorstellen ontwikkeld om een efficiënte coördinatie, communicatie- en een evaluatiestructuur te ontwikkelen.

De inhoudelijke onderwerpen gaan niet over de (vak)inhoudelijke aspecten. Het stadsdeel heeft de intentie noch de deskundigheid om zelf cultuureducatieve programma's te ontwikkelen. Haar rol ligt meer in het bewaken van het proces, door middel van meerjarige subsidie- en prestatieafspraken. De gesubsidieerde programma's dienen dan een aantal structuurversterkende kenmerken te hebben, bijvoorbeeld de doorgaande leerlijn en een integraal samengesteld aanbod.

Om de doelstellingen van de komende periode te realiseren worden de bestaande middelen ingezet. Door de voorgestelde beleidswijzigingen en/of aanpassingen kunnen binnen de budgetten verschuivingen plaatsvinden. Het voorgestelde beleidskader zal vanaf halverwege 2009 het uitgangspunt zijn voor het maken van subsidie- en prestatieafspraken met de door het stadsdeel gesubsidieerde instellingen.

De uitvoering van de in deze notitie geformuleerde beleidsuitgangspunten maakt onderdeel uit het in de nota *Tijd voor Talent* geformuleerde cultuurbeleid.

1. Inleiding

Cultuureducatie is in beleidstermen van het ministerie van OCW de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfgoededucatie en media-educatie. Soms wordt literatuureducatie daarbij apart vermeld. Kunsteducatie is leren over, door en met kunst. Kunsteducatie omvat de volgende disciplines: beeldende kunst, dans, literatuur, muziek, theater en audiovisuele kunst.

Cultuureducatie heeft tot doel om kinderen (in een doorlopende leerlijn) kennis te laten maken over en met cultuur via een gevarieerd programma van culturele activiteiten.¹

Uit onderzoek blijkt dat cultuureducatie het beste resultaat oplevert als kinderen van jongs af aan structureel in aanraking komen met kunst en cultuur. Het onderwijs biedt daartoe de meeste mogelijkheden omdat dat het kanaal is waarlangs alle kinderen kunnen kennismaken met kunst, cultureel erfgoed en media. Door educatieve activiteiten en programma's leren leerlingen het cultuuraanbod te begrijpen, waarderen en ontdekken.²

Het ontwikkelen van een integrale beleidsvisie op cultuureducatie is momenteel hét onderwerp waarmee de centrale en de lokale overheden intensief bezig zijn. Deze aandacht hangt voor een deel samen met de maatschappelijke ontwikkelingen. Cultuureducatie verovert meer en meer een plaats naast de bekende onderwerpen die inherent zijn aan het integratiedebat, zoals taalontwikkeling, opvoedingsondersteuning, ouderparticipatie, zorgstructuur e.d. De nadruk op culturele competentie gaat dan gepaard met de nadruk op sociale cohesie, veiligheid, goed onderwijs en participatie.

Dit alles neemt niet weg dat cultuureducatie hoofdzakelijk "een actieve kennismaking met cultuur [doelt], toegespitst op de culturele omgeving waarin kinderen opgroeien, aangepast aan de opnamecapaciteit van leerlingen in de verschillende leeftijdsgroepen."³ Om de doelstellingen van cultuureducatie zuiver te kunnen formuleren is het noodzakelijk de vakinhoudelijke, flankerende en sociaal-maatschappelijke aspecten van cultuureducatie uit elkaar te halen.⁴

Het verbeteren van cognitieve en sociaal-emotionele competenties op individueel niveau en het verbeteren van het omgangsklimaat op het niveau van de klas en de school, inburgeringseffecten, sociale cohesie, openheid voor culturele verschillen zijn niet een *doel* maar een middel van cultuureducatie.⁵

Om deze positieve (neven)effecten optimaal te benutten willen de centrale en lokale overheden de aanpak van educatie over kunst en cultuur vernieuwen.

De overheden stellen steeds meer eisen aan de aanbieders en zien graag dat de beschikbare cultuurbudgetten *efficiënt* en *doelgericht* worden ingezet in een breder kader in plaats van versnipperde en onsamenvangende activiteiten (hoe waardevol en creatief deze activiteiten ook zijn): scholen en culturele instellingen moeten gaan *samenwerken* aan de ontwikkeling van een integrale visie.

¹ Kunsteducatie, een beleidshandreiking, F. Willems, 2006

² Onderwijs in cultuur, Advies, Onderwijsraad, 2006

³ Advies Commissie Infrastructuur cultuureducatie, R.M. Boonzajer Flaes, Advies en Ontwikkeling, 2005

⁴ idem

⁵ idem

De programma's dienen vanuit deze visie ontwikkeld worden. Ze zijn bovendien *toegankelijk* voor alle doelgroepen. Onderwijsdoelinden moeten meer aandacht krijgen, cultuureducatie moet verankerd zijn in het onderwijs (beleid) en er moet een duidelijke aansluiting komen tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie met doorgaande leerlijnen en de ontwikkeling van (wijkgerichte) dagarrangementen. Daarnaast wordt cultuureducatie ook beschouwd als de eerste fase of ontwikkelniveau binnen het traject van brede talentontwikkeling. In deze fase gaat het om kennismaking met diverse vormen van kunst en cultuur, zowel in het beleven als het zelf doen en het daarmee ontdekken waar talenten en interesses liggen.

Voor Stadsdeel Zuidoost zijn de bovenstaande ambities niet nieuw. De vastgestelde beleidsnota's (zie paragraaf 6) laten zien dat de visie, het beleid en de initiatieven voor een in het onderwijs verankerde, samenhangende cultuureducatie een langere geschiedenis heeft.

De nieuwe ontwikkelingen in het stadsdeel echter, zoals de snelle ontwikkeling van de bredeschool, het besluit van de samenwerkende stadsdelen om de consensusvoorzieningen te gaan vernieuwen, de reorganisatie van de muziekschool, de ontwikkeling van dagarrangementen en de visie op brede talentontwikkeling vragen de verdere ontwikkeling van het beleid. De ontwikkelingen moeten plaatsvinden zowel in de organisatorische als op de inhoudelijke terreinen.

Het belangrijkste organisatorische ontwikkelpunt is het verbeteren van de coördinatiestructuur: het stadsdeel en de partners hebben behoefte aan een deskundig advies- en coördinatiepunt dat verbindingen legt tussen onderwijs en de aanbieders. Dit coördinatiepunt zorgt voor afstemming tussen vraag en aanbod, informatievoorziening en ondersteuning bij visieontwikkeling.

Inhoudelijk gaat het over aspecten die van belang zijn voor de versterking van de *effecten* van cultuureducatieve programma's. Volgens veel onderzoekers zijn de effecten sterker naarmate een bepaald programma een structuur heeft van een doorgaande leerlijn, actief beleefd wordt en herkenbaar is (een wijkgerichte opzet waarbij de leefwereld van kinderen centraal staat).

Ook is er behoefte aan de inventarisatie van de beschikbare budgetten. In het stadsdeel bieden veel gesubsidieerde cultuurinstellingen cultuureducatieve programma's aan. Andere gesubsidieerde instellingen zoals de welzijnsinstelling hebben ook een breed aanbod op het gebied van cultuur en kunst. Daarnaast bekostigt het stadsdeel ongeveer 350.000 euro voor de zogenoemde stedelijke consensusvoorzieningen: centraal aanbod muziekluisterlessen en kunstkijkuren. De subsidiebudgetten kunst en cultuur die worden ingezet voor cultuureducatie en talentontwikkeling binnen het stadsdeel bedragen in totaal 750.000 euro⁶. Daarnaast bekostigt het stadsdeel een aantal taal en cultuureducatieprojecten vanuit de onderwijsbegroting. Hieronder vallen de subsidies van de Stichting Taalvorming, Stichting Krater Theater en de subsidies voor specifieke taalprojecten van het openbare bibliotheek (totaal: 160.000 euro per jaar)⁷. Samen met de uitgaven t.b.v. de consensusvoorzieningen komt het jaarlijks budget voor cultuureducatie binnen de begroting van het stadsdeel ongeveer op 1.260.000 euro.

⁶ Bron: conceptbegroting 2009 van het stadsdeel

⁷ Bron: subsidiebeschikkingen van stadsdeel aan de instellingen

Naast de bijdrage van het stadsdeel ontvangen de schoolbesturen stimuleringsgelden vanuit het rijk: binnen de regeling Versterking Cultuureducatie in het Primair Onderwijs gaat het om 10.90 euro per leerling per jaar (CEPO maatregel). In het kader van PO regeling Versterking Cultuureducatie heeft de huidige minister de regeling een jaar verlengd⁸. Na de beëindiging van de maatregel Versterking Cultuureducatie worden de middelen structureel toegevoegd aan de zogenoemde lumpsumfinanciering en worden niet meer geormerkt.

Naast deze middelen beschikken de scholen binnen over 3,82 euro per leerling per jaar bestemd voor cultuur (expressieactiviteiten) binnen de voormalige Londo-gelden. Ook deze gelden zijn toegevoegd aan de lumpsumfinanciering.

Ondanks het feit dat de schoolbesturen deze middelen ook voor andere doeleinden kunnen gebruiken, wordt in deze notitie de bedragen 10.90 en 3,82 euro per leerling per jaar als kader genomen om een eventuele bijdrage van schoolbesturen aan cultuureducatieve activiteiten te kunnen vaststellen.

Stedelijk kunnen de scholen een beroep doen op de Voucherbank en het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Van de Voucherbank ontvangen de scholen per leerling een tegoed van 19 euro. Daarnaast kunnen de scholen in Amsterdam voor een totaal van 1,1 miljoen euro projectaanvragen doen bij het Amsterdams Fonds voor Kunst. Bij deze mogelijkheid is cofinanciering noodzakelijk. Ook is er sprake van zeer strikte criteria.

Er is nu onvoldoende zicht op in hoeverre scholen op de hoogte zijn en / of gebruik maken van deze beschikbare gelden en subsidiemogelijkheden.

Leeswijzer

Om een volledig beeld te krijgen van de landelijke en stedelijke ontwikkelingen en van de verdeling van verantwoordelijkheden wordt in paragraaf 2 en 3 een korte schets gegeven van wat momenteel landelijk en stedelijk op het gebied van cultuureducatie actueel is. In paragraaf 4 worden de beleidsdocumenten waarin de visie van het stadsdeel is geformuleerd, kort weergegeven. De uitgangspunten en de doelstellingen die nog steeds actueel zijn, worden in paragraaf 5 vertaald naar de huidige situatie. In paragraaf 6 komen de financiën aan de orde.

⁸ Trendrapport Cultuureducatie in Amsterdam, 2007, MOCCA

2. Verdeling verantwoordelijkheden

Rijk, provincie, stad

Het cultuurbeleid wordt om de vier jaar vastgesteld in de cultuurnota. In de cultuurnota beschrijft de Minister van OCW de hoofdlijnen van het beleid en bepaalt de verdeling van subsidies voor cultuuruitingen.

Op het gebied van cultuurbeleid is er in Nederland sprake van complementair bestuur. Dat wil zeggen dat de drie bestuurslagen -de landelijke, de provinciale en de lokale overheid- elk een autonoom beleid voeren, maar tegelijkertijd streven naar onderlinge samenwerking en afstemming. De taakverdeling tussen de drie overheden is vastgelegd op basis van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (1993). Op het gebied van cultuureducatiebeleid is die verdeling als volgt:

De provincies verzorgen de ondersteuning van cultuureducatie (de directe steunfunctie). Het Rijk richt zich op de indirecte steunfunctie, ontwikkeling en experiment. Gemeenten hebben een bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van cultuureducatie door het leveren van een helder en eenduidig bestuurskader waarbinnen de verschillende actoren op het terrein van cultuureducatie elkaar kunnen vinden. Zij hebben de taak om de culturele infrastructuur van de gemeente te ondersteunen en cultuureducatieve activiteiten te subsidiëren.

Momenteel is een nieuwe rolverdeling aan het ontstaan tussen gemeenten, scholen, culturele voorzieningen, centra voor de kunsten en intermediairs als erfgoedhuizen en steunfunctie instellingen. Dat krijgt vorm in het opzetten van lokale netwerken voor kunst- en cultuureducatie. Deze netwerken functioneren als lokale of regionale loketten voor onderwijs en cultuuraanbieders.⁹ Deze netwerken, zoals MOCCA en Matchpoint cultuureducatie in Amsterdam, functioneren als "ontmoetingsplatform" voor aanbieders en scholen.

Stadsdelen

Stadsdelen zijn voornamelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van eigen beleid op het gebied van cultuureducatie. Op lokaal niveau zijn er binnen de stadsdelen veel aanbieders met een cultuureducatief activiteitenprogramma zoals muziek- en dansscholen, centra voor de kunsten, jeugdtheaterscholen. Ook openbare bibliotheken en welzijnsorganisaties verzorgen cursussen en lessen.

Schoolbesturen, scholen

De scholen (schoolbesturen) zijn primair verantwoordelijk voor de beleids- en planvorming en de uitvoering van cultuureducatie binnen het onderwijscurriculum. Omdat de leerdoelen van cultuureducatie binnen het curriculum flexibel zijn geformuleerd biedt deze eindverantwoordelijkheid ook alle ruimte.

Deze ruimte heeft vaak ook een nadeel. Het ontbreekt aan een inhoudelijk houvast waardoor scholen, die over weinig deskundigheid beschikken op gebied van cultuureducatie en bovendien hun handen vol hebben aan andere onderwijs(achterstanden) relevante onderwerpen, vaak moeite hebben met het formuleren van cultuureducatiebeleid.

⁹ Cultuurnetwerk.nl; *Rijk, Provincies en Gemeenten*

Er zijn hierdoor grote verschillen in hoe scholen en schoolbesturen vorm geven aan cultuureducatie binnen het onderwijscurriculum of binnen het naschools programma van bijvoorbeeld de brede school.

3. Rijksbeleid

Wat wil het rijk?

Actieplan Cultuurbereik

Het Actieplan Cultuurbereik is in 2000 opgezet. Het rijk, provincies en de gemeenten werken hierin samen aan de ontwikkeling en financiering van vierjaren programma's om het bereik van cultuur te vergroten. Het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008 is een voortzetting van het Actieplan 2001-2004. De centrale doelstelling in het huidige plan is het cultureel bewustzijn van burgers te versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur.¹⁰

Cultuur en School

In 1996 initieerde het ministerie van OCW het project Cultuur en School om kunst en cultuur in het onderwijs te verankeren. Doel is om leerlingen van elke leeftijd en elk schoolniveau planmatig in aanraking te brengen met kunst en cultuur in een doorgaande leerlijn. Binnen het kader van *Cultuur en School* geeft het Rijk financiële impulsen aan scholen via stimuleringsmaatregelen, zoals de verstrekking van CKV-vouchers in het voortgezet onderwijs en de Regeling Versterking Cultuureducatie in het primair onderwijs. Met de Regeling Versterking Cultuureducatie in het primair Onderwijs stimuleert het ministerie van OCW dat cultuureducatie een vaste plek krijgt in het curriculum van het primair onderwijs. Hiervoor ontvangen de scholen een schoolgebonden budget van 10,90 per leerling.¹¹

Hart/d voor cultuur

In 2003 kreeg de Taakgroep Cultuureducatie in Primair Onderwijs de opdracht van het ministerie van OCW een inventariserend onderzoek te doen naar de stand van zaken en eventuele knelpunten op het terrein van cultuureducatie. Dit om scholen verder te ondersteunen met het formuleren van cultuureducatiebeleid. Daarnaast wilde de minister weten wat cultuureducatie in het primair onderwijs kan inhouden, hoe scholen die inhoud vorm kunnen geven en langs welke weg dat te realiseren is.¹²

Het onderzoek resulteerde in het rapport *Hart/d voor cultuur!*¹³ waarin nadrukkelijk werd aanbevolen de positie van cultuureducatie in het primair onderwijs te versterken. Het rapport beschreef drie bestaande of mogelijke ambitieniveaus (scenario's) voor cultuureducatie. Deze scenario's hebben de beleidsmakers en onderzoekers geïnspireerd om te komen tot verschillende modellen hoe cultuureducatie vorm kan krijgen binnen een school.¹⁴ De taakgroep heeft drie mogelijke (beleids)scenario's ontwikkeld (voor een korte beschrijving van de scenario's zie bijlage 1).

¹⁰ Kunsteducatie, een beleidshandreiking, F. Willems, 2006

¹¹ Kunsteducatie, een beleidshandreiking, F. Willems, 2006

¹² Zicht op ...cultuureducatie en basisonderwijs: beleid en praktijk, cultuurnetwerk Nederland, 2004

¹³ Hart/d voor Cultuur,

¹⁴ Zicht op.....cultuureducatie en basisonderwijs, Cultuurnetwerk Nederland

Nadruk op onderwijs

De nadruk op de rol van onderwijs en de relatie tussen cultuur en onderwijs is uiteraard niet nieuw, maar krijgt steeds meer nadruk. In het advies *Onderwijs in Cultuur* stellen de Raad van Cultuur en de Onderwijsraad dat het onderwijs ervoor dient te zorgen dat de eerste kennismaking van veel kinderen, met name kinderen uit lagere sociaaleconomische milieus die pas op school voor het eerst in aanraking komen met kunst en cultureel erfgoed, een positieve ervaring wordt waar kinderen met plezier aan terugdenken.

Veel onderzoekers benadrukken ook de bovengenoemde flankerende effecten en voordelen van goede cultuureducatie. Het blijkt dat hoog kwalitatieve kunsteducatie een positief effect kan hebben op de sociale ontwikkeling van het kind, de ontwikkeling van de taal kan stimuleren (drama), leesvaardigheden en tekstreflectie bevorderen (visuele educatie), zelfvertrouwen van het kind verbeteren, positieve effecten kan hebben op wiskundige inzichten (muziek), en fysieke kwaliteiten kan verbeteren (dans).¹⁵

4. Beleidsontwikkelingen Amsterdam

Wat wil Amsterdam?

De bovengenoemde verdeling van de verantwoordelijkheden geeft elke gemeente voldoende ruimte voor de invulling van de regierol. Vanuit deze rol is de centrale stad sinds een aantal jaren intensief bezig met beleidswijzigingen.

In het kader van de doelen in het Kunstenplan 2005-2008 heeft het Amsterdamse gemeentebestuur in juli 2005 besloten tot een stelselherziening cultuureducatie. De doelen die de gemeente Amsterdam met cultuureducatie in het onderwijs nastreeft zijn als volgt omschreven:

"De gemeente wil stimuleren dat uiteindelijk alle scholen voor Primair en Voortgezet Onderwijs cultuureducatie hebben opgenomen in het curriculum. Het realiseren van dit doel vergt de nodige tijd en kan slechts gefaseerd, over meerdere kunstenplanperiodes, bereikt worden.

Voor de periode 2005-2008 is het streven dat een toenemend aantal van de Amsterdamse scholen voor Primair Onderwijs en Vmbo een doorlopende leerlijn voor cultuureducatie ontwikkelt. Met een dergelijk doel ontstaat een adequate aansluiting met de inzet van OCW. Op basis hiervan kunnen met scholen afspraken gemaakt worden over ondersteuning voor meerjarige ontwikkeling. Bevorderen dat in 2007 70 procent van de scholen in het primair onderwijs zijn visie op de plaats van cultuureducatie heeft geformuleerd (afpraak met OCW in het kader van 'versterking cultuureducatie in het primair onderwijs 2004-2007') Het resultaat zou moeten zijn, dat in 2008 40 procent van de scholen voor Primair Onderwijs en Vmbo over een doorlopende leerlijn voor cultuureducatie beschikt."¹⁶

Het nieuwe stelsel Cultuureducatie en Onderwijs is begin 2006 aan de scholen gepresenteerd.

¹⁵ Anne Bamford, *The Wow Factor*, 2006

¹⁶ Voortgangsrapportage cultuureducatie en onderwijs, Gemeente Amsterdam, 31 maart 2005

Kerngedachten hierbij waren: vraaggericht werken, het versterken van de visieontwikkeling en van de vraag van scholen, afstemming tussen vraag en aanbod en kennisdeling. Deze gedachten hebben vorm gekregen in het expertisenetwerk Mocca, de Voucherbank Cultuureducatie en in subsidieregelingen bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst.¹⁷

Aanbod en mogelijkheden Amsterdam

Mocca

Het expertisenetwerk MOCCA voert voor de gemeente Amsterdam en het ministerie van OCW de opdracht uit om cultuureducatie in het onderwijs te verankeren. MOCCA ondersteunt scholen en aanbieders in het formuleren van een visie op cultuureducatie. De opdracht aan MOCCA bij de start van de organisatie was: 70 % van alle scholen in Amsterdam heeft eind 2008 een cultuureducatiebeleid geformuleerd. Volgens een onderzoek van de Dienst O&S van de Gemeente Amsterdam hadden drie scholen in Zuidoost aan het begin van het schooljaar 2007-2008 een cultuureducatieplan.¹⁸

Voucherbank

De digitale voucherbank, die door Kunstenaars&Co beheerd wordt, is vanaf medio april 2006 on line. Alle deelnemende scholen krijgen informatie met het verzoek om een contactpersoon op school aan te stellen en deze te machtigen om het voucherbankbudget te gebruiken. Voor het schooljaar 2006-2007 bedraagt het tegoed per leerling 19 euro. Op dit moment hebben 298 scholen budget toegewezen gekregen: alle PO-scholen, VMBO-scholen voor de groepen 1 en 2, evenals de scholen voor Praktijkonderwijs en Speciaal onderwijs.

In totaal kunnen zo'n 70.000 leerlingen op deze scholen profiteren van het voucherbankbudget.

De voucherbank brengt ieder kwartaal een rapportage uit aan DMO en aan Mocca.

Amsterdams Fonds voor de Kunst

Het AFK ondersteunt binnenschoolse cultuureducatieve projecten. De projecten variëren van fotoprojecten, muziekluitvoeringen en musicals tot beeldende kunst projecten op schoolpleinen.

In januari 2006 heeft het AFK twee subsidieregelingen op het vlak van cultuureducatie opengesteld: 'Cultuur en School' en 'Ontwikkeling cultuureducatief aanbod'.

Scholen, PO en VO, kunnen voor een totaal van 1,1 miljoen euro aanvragen indienen voor cultuureducatieve projecten.

Consensusvoorzieningen

Daarnaast hebben de stadsdelen in Amsterdam met elkaar afgesproken de structuur van cultuureducatie in het PO te ondersteunen. De Amsterdamse stadsdelen besteden tezamen €2. 419 149,- aan cultuureducatie. Ruim 40 % van het budget (€ 1.091.149) wordt besteed aan zogeheten consensusvoorzieningen: muziekluisterlessen en kunstkijkuren die de stadsdelen gemeenschappelijk inkopen.¹⁹

¹⁷ Voortgangsbrief wethouder Carolien Gehrels, 14 november 2006

¹⁸ Basismeetset, Dienst O&S, Gemeente Amsterdam

¹⁹ Advies Commissie Infrastructuur cultuureducatie, R.M. Boonzajer Flaes, Advies en Ontwikkeling, 2005

Momenteel is de Stuurgroep Lokale Taken van de Samenwerkende Stadsdelen intensief bezig deze twee belangrijke componenten van de consensusvoorzieningen te vernieuwen.

A. Muziekluisterlessen

Deze voorziening bestaat sinds 1954. Het doel is kinderen in contact brengen met muziek. De opzet bestaat uit drie series van 10 lessen in de eigen groep en een afsluitend concert, of een voorstelling in het concertgebouw of een theaterzaal. De doelgroep bestaat uit kinderen vanaf groep 6 van het primair en speciaal onderwijs.

De stadsdelen zijn momenteel bezig om deze voorziening af te bouwen.

De verantwoordelijke bestuurders van de samenwerkende Amsterdamse stadsdelen besloten het centraal georganiseerde aanbod van consensusvoorzieningen gedeeltelijk af te bouwen en gedeeltelijk te vernieuwen.

Deze reorganisatie heeft ook consequenties voor de docenten die in dienst zijn van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Vanwege arbeidsrechtelijke verplichtingen zullen frictiekosten optreden met een omvang van 800.000 euro. De Samenwerkende Amsterdamse Stadsdelen hebben een conceptverdeling onder de stadsdelen geaccepteerd.²⁰ Inmiddels zijn er afspraken gemaakt met het Concertgebouw over het verzorgen van de muziekluisterlessen. Gekozen wordt voor een aanpak waarbij de docenten ondersteund worden bij muziekonderwijs. Met behulp van een toegankelijke muziekmethode zullen de docenten muzieklessen verzorgen met als uitgangspunt de door de school gekozen doorgaande leerlijn. De onderwijsvisie van de betreffende school en de achtergrond van kinderen worden betrokken bij de aanpak.²¹ Verwacht wordt dat deze structurele en deskundige ondersteuning een verlichting met zich mee zal brengen wat betreft de intensiteit en de omvang van de huidige (overigens primaire) taken van de leerkrachten.

B. Kunstkijkuren (KKU)

Deze voorziening bestaat sinds 1948 en heeft als doelstelling kinderen kennis te laten maken met het cultureel erfgoed van Amsterdam. De lessen zijn bedoeld voor de leerlingen uit groep 6, 7 en 8 van het primair en speciaal onderwijs.

Hoewel het belang van deze voorziening niet ter discussie staat is er duidelijk behoefte aan vernieuwing. Zoals de muziekluisterlessen worden de kunstkijkuren per 2010 van opzet veranderd.

²⁰ Opdracht en uitvoering reorganisatie Muziekluisterlessen, SAS, 2008

²¹ Notitie Gewijzigde organisatie muziekluisterlessen, het Concertgebouw, 2008

5. Beleid stadsdeel

1997: De Bijlmer mijn stad

Het stadsdeel investeert al een lange tijd in cultuureducatie. In de in juni 1997 vastgestelde beleidsnota *Cultuureducatie in Zuidoost, De Bijlmer mijn stad, de stad met 100 culturen* heeft het stadsdeel de nadruk gelegd op de rol van cultuureducatie in relatie tot diversiteit. Het stadsdeel pleitte ervoor het bestaande aanbod cultuureducatie uit te breiden met een vernieuwend multicultureel aanbod, zodat kinderen zich zouden kunnen herkennen en identificeren met wat hen aan cultuureducatie wordt aangeboden. In de genoemde nota wordt verder een voorstel gedaan om een coördinatiepunt (het Matchpoint cultuureducatie) op te richten om het proces van samenwerking en afstemming goed te laten verlopen.

2002: De Kracht van Cultuur

Later, in 2002, heeft het stadsdeel in de notitie *De kracht van Cultuur 2001-2004* het belang van cultuureducatie nogmaals onderstreept, met nadruk op de relatie met onderwijs en de integrale school (de huidige bredeschool).

Als sterke punten werden de koppeling van het aanbod van de culturele instellingen aan het primair onderwijs en de hoge kwaliteit van het lokale aanbod genoemd. Daarnaast werd de steeds beter georganiseerde samenwerking tussen de instellingen, zoals de Muziekschool Zuidoost, Krater Theater, CBK ZO en de Stichting Open Ateliers, geprezen.

In een in 2006 geschreven evaluatierapport van de nota "Kracht van Cultuur" werden naast de bovengenoemde sterke punten ook vijf aandachtspunten nadrukkelijk genoemd: verankering van cultuureducatie in het onderwijs, een herkenbaar aanbod, integratie consensusvoorzieningen (muziekluisterlessen en de kunstkijkuren) met het lokaal aanbod in een vraaggericht pakket, ontwikkeling van de doorgaande leerlijn in samenwerking met de scholen en instellingen, o.a. binnen het bredeschoolconcept en een meer samenhangende organisatie van het aanbod voor cultuureducatie.

Verder is duidelijk aangegeven dat de voorgenomen vernieuwing van de (stedelijke) muziekluisterlessen en in een latere periode ook van de kunstkijkuren goed moet aansluiten bij de visie en ambitie van de partners in Zuidoost.²²

Cultuurnota 2008-2011: Tijd voor talent

In de in april 2008 vastgestelde nieuwe cultuurnota van het stadsdeel *Tijd voor talent* die de nota "Kracht van Cultuur" opvolgt, wordt vastgesteld dat cultuureducatie in de afgelopen periode steeds meer verankerd is in zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Daarnaast hebben lokale instellingen de afgelopen jaren programma's opgezet en activiteiten ontplooid op gebied van cultuureducatie.

De nota stelt dat door de samenwerking tussen het onderwijs en de lokale instellingen een kwalitatief lokaal aanbod is ontstaan dat aansluit bij de leeromgeving van de leerlingen.

²² Evaluatie nota Kracht van Cultuur, Stadsdeel Zuidoost, 2006

In dezelfde nota wordt geconcludeerd dat dit echter nog te fragmentarisch en onsaamhangend wordt georganiseerd. Een platform voor aanbieders en samenwerking tussen instellingen op gebied van cultuureducatie is gewenst om te komen tot visieontwikkeling aan de aanbodzijde. Programma's zouden daarbij vanuit een centraal coördinatiepunt (integraal) aan scholen moeten worden aangeboden in samenwerking met de organisaties die hierbij al een rol spelen of kunnen gaan spelen. Binnenschoolse cultuureducatie en cultuureducatie binnen de Brede School worden gezien als een belangrijke (eerste) fase binnen het traject van brede talentontwikkeling. Met deelname aan cultuureducatie gerelateerd aan het onderwijs kunnen kinderen hun voorkeuren leren ontdekken en de nodige vaardigheden en kwaliteiten ontwikkelen. Door cultuureducatie binnen het onderwijs te verankeren wordt de aansluiting gezocht met de directe leefomgeving van de kinderen, waarmee de basis wordt gelegd voor het verdere leertraject waarbij ook buiten de stadsdeelgrenzen kan worden gekeken. Tenslotte stelt de nota dat een duidelijke regiestructuur en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de betrokken partijen (het stadsdeel, culturele instellingen en de scholen of schoolbesturen) ontbreekt.

6. Visie, stand van zaken en ambitie samengevat

Visie

- Culturele vorming van jonge kinderen krijgt de prioriteit;
- Onderwijs biedt daartoe de meeste mogelijkheden;
- Cultuureducatie wordt gedragen als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs, cultuursector en overheid.
- Cultuureducatie heeft een relatie met onderwijs (binnenschools aanbod, Brede schoolontwikkeling en dagarrangementen) en cultuur (vrijtijdsbesteding, culturele infrastructuur).

Sterke punten

- Er is met de nota *Kracht van Cultuur 2002-2006* een sterke basis gelegd voor cultuureducatie;
- Het beleidskader Brede Talentontwikkeling biedt mogelijkheden voor het leggen van relaties tussen onderwijs en cultuur op gebied van cultuureducatie;
- De scholen besteden steeds meer aandacht aan cultuureducatie en onderkennen het belang van goed georganiseerde cultuureducatie;
- De lokale instellingen hebben de afgelopen periode het aanbod verder ontwikkeld;
- Er zijn verschillende partijen actief op het gebied van cultuureducatie die in samenwerking een rol kunnen spelen in de ontwikkeling van het cultuureducatief aanbod, het bijeenbrengen van vraag en aanbod, visieontwikkeling en het creëren van samenhang.

Ontwikkelpunten

- Er ontbreekt een duidelijk beleid vanuit het stadsdeel;
- Er ontbreekt een duidelijke structuur voor cultuureducatie en formulering van de verantwoordelijkheden van onderwijs, cultuur en stadsdeel;
- Er ontbreekt een duidelijk coördinatiepunt;
- Het aanbod is onsamenhangend en onoverzichtelijk;
- Er ontbreekt een inventarisatie van het cultuureducatief aanbod en beleid van de scholen;
- Samenwerking tussen onderwijs, instellingen en het stadsdeel is niet optimaal.

Ambitie (toekomstbeeld)

- Scholen en culturele instellingen participeren in een (lokaal)netwerk en werken intensief samen;
- Scholen beschikken over een cultuureducatiebeleid;
- Dit beleidplan bevat een meerjarenprogramma en een doorgaande leerlijn;
- Culturele instellingen stellen hun programma's beschikbaar aan de scholen;
- Een duidelijke verbinding van buitenschoolse en binnenschoolse cultuureducatie;
- Een duidelijk beeld over de relatie van de brede school en cultuureducatie;
- Een duidelijk beeld over de invulling van cultuureducatie in het kader van talentontwikkeling;
- Duidelijkheid in de verantwoordelijkheden en rollen van onderwijs, culturele instellingen en stadsdeel;
- Culturele instellingen of een ondersteuningsinstelling ondersteunen het onderwijs bij deskundigheidsbevordering;
- Een samenhangend, integraal aanbod (stedelijke programma's en het aanbod in het stadsdeel);
- De inhoudelijke aanpassing van het aanbod (omgevingsgericht).

7. Vertaling van visie en ambitie naar uitvoering

Op basis van de hierboven beschreven ontwikkelpunten en het toekomstbeeld cultuureducatie in het stadsdeel kan vastgesteld worden dat *de vertaling* van het beleid naar de praktijk meer aandacht dient te krijgen. De verbeterpunten zijn in twee categorieën verdeeld: de organisatorische en de inhoudelijke aspecten. Het oppakken van de regierol en het opzetten van een duidelijke coördinatiestructuur vormen de kern van de voorstellen over de organisatorische aandachtspunten. De samenhang van het aanbod, de continuïteit van de leerlijn en het waarborgen van kwaliteit worden als inhoudelijke verbeterpunten en doelen geformuleerd. Deze onderwerpen zijn samengesteld uit de voorstellen en notities van de schoolbesturen en de instellingen.

Hieronder komen de volgende onderwerpen aan de orde.

Organisatorische aspecten

- Coördinatiestructuur
- Overlegstructuur
- Communicatiestructuur
- Evaluatiestructuur

Inhoudelijke aspecten

- Samenhang (aanbod)
- Continuïteit (binnen en buitenschoolse aanbod)
- Kwaliteit (kwaliteitscriteria)

Voor de organisatorische regelingen is het voor het stadsdeel relatief makkelijk om korte termijn doelstellingen te formuleren. Het gaat immers om het formuleren van afspraken en om het (mede)faciliteren van een nieuwe structuur. Voor de inhoudelijke ambities is dit niet vanzelfsprekend. Voor de realisatie van de inhoudelijke vernieuwingen is de inzet van alle partners cruciaal.

7.1 Organisatorische aspecten: coördinatie, samenwerking en afstemming

Coördinatiepunt

Een belangrijke randvoorwaarde voor een effectieve samenwerking van de culturele instellingen en de scholen zijn goede coördinatie en deskundig advies. Gebrek aan coördinatie betekent in veel gevallen gebrek aan communicatie en afstemming tussen de partners. Voor het ontwikkelen van passend en doorgaand aanbod is deze afstemming juist doorslaggevend. Deze afstemming komt niet vanzelf tot stand. Het stadsdeel neemt de regierol (tijdelijk) op zich om een situatie te creëren waarin de culturele instellingen en scholen elkaar weten te vinden, en samen vorm kunnen geven aan cultuureducatie.

Het Coördinatiepunt Cultuureducatie Zuidoost krijgt voornamelijk advies en bemiddelingstaken. Kennis, professionaliteit en onafhankelijkheid van de adviseur(s) staat voorop. De scholen die bij het bureau advies willen, moeten een duidelijke vraag hebben. Deze vragen kunnen variëren van een beginnervraag ("*hoe formuleer ik mijn vraag?*") tot een meer gespecificeerde verzoek voor verdere professionalisering van cultuureducatie binnen een school.

Deskundigheid binnen dit coördinatiepunt staat centraal.

Voordeel van een centraal punt is dat de gebruikers van het aanbod de mogelijkheid krijgen om via een instelling inzicht te krijgen van het aanbod. Deze instelling bewaakt tevens de pedagogisch-didactische kwaliteit en de samenhang van het aanbod met de thema's en het programma van de basisschool. Tevens helpt deze instelling de scholen in Zuidoost bij het formuleren van een cultuureducatief beleid. Het coördinatiepunt zet indien nodig de expertise van de stedelijke bemiddelingsorganisatie MOCCA regelmatig in.

De scholen die in aanmerking willen komen voor de deskundige begeleiding dienen (indien gewenst met behulp van het Coördinatiepunt) een analyse te maken van de bestaande situatie waar zij op dat moment zich bevinden, en zijn bereid om een visie te ontwikkelen. Deze visie houdt tenminste twee kenmerken in: verbinding met de kerndoelen en de relatie van de programma's met het schoolplan.²³

De realisatie van het Coördinatiepunt is een gezamenlijk opdracht van het stadsdeel, onderwijs, en cultuurinstellingen. Dit traject wordt in het najaar 2008 onder regie van het stadsdeel zorgvuldig voorbereid. Hierbij zullen voornamelijk de bestaande mogelijkheden en middelen ingezet worden. De resultaten van dit traject worden t.z.t. aan uw raad gerapporteerd.

(Sub)adviesgroep cultuureducatie (Cultuureducatief netwerk)

De voornaamste taak van de *Adviesgroep Cultuureducatie Zuidoost* is de inhoudelijke bewaking van de kwaliteit van de programma's. Aan welke criteria de programma's dienen te voldoen, wordt in beginsel door deze groep, in overleg met de scholen en de aanbieders, bepaald en vastgelegd. Deze criteria worden elk schooljaar geëvalueerd en indien nodig aangepast.

De doorslaggevende vragen hierbij zijn: in hoeverre sluit het aanbod aan bij de behoefte en de vraag van het onderwijs? Sluit het aanbod aan bij het curriculum en de onderwijsvisie van de school? Welke resultaten wil de aanbieder bereiken met het programma op het gebied van verschillende kunst disciplines, erfgoed en media gedurende de achtjarige schoolcarrière van het kind? Hoe wordt het verband gelegd met de directe omgeving van de school (de wijk)? Is er nagedacht over de didactische vertrekpunten in het programma? Hoe komen de actieve, receptieve en reflectieve invalshoeken aan bod?

De adviesgroep levert de input over kwaliteitscriteria voor cultuureducatieve programma's die leidend zullen zijn bij de gesprekken van het stadsdeel met de gesubsidieerde culturele instellingen over de jaarlijkse prestatieafspraken.

In de adviesgroep kunnen de vertegenwoordigers van de schoolbesturen of schooldirecties, van de cultuurinstellingen in Zuidoost en incidenteel ook de stedelijke cultuurinstellingen zitten. Het voorzitterschap ligt bij de medewerker van het Coördinatiepunt. De adviesgroep geeft gevraagd of ongevraagd advies aan het stadsdeel over de kwaliteit van het lokale en het stedelijke aanbod.

De oprichting van het adviesgroep zal gelijktijdig met de oprichting van het Coördinatiepunt plaatsvinden.

²³ Deze uitgangspunt wordt ook door SIRIUS geuit in de notitie Consensusvoorzieningen nieuwe stijl, 20??

Aanbod zichtbaar maken: nieuwsbrief en informatiemarkt

Door middel van een nieuwsbrief worden de scholen en de aanbieders geïnformeerd over de landelijke, stedelijke en de lokale ontwikkelingen op het gebied van cultuureducatie. Tevens worden er voorbeelden van *best practices* beschreven. De aanbieders en de scholen krijgen op deze manier de gelegenheid op de hoogte te zijn van elkaars bezigheden.

Een simpele, korte en doeltreffende nieuwsbrief is op allerlei terreinen een bewezen communicatiemiddel. Vooral voor de praktijk in Zuidoost waar sprake is van een aanzienlijk versnipperd aanbod kan een nieuwsbrief als een effectief afstemmingsplatform van aanbieders en gebruikers functioneren. Voor dit onderdeel kan Zuidoost een praktische aansluiting zoeken bij MOCCA.

Een bewezen instrument om vraag en aanbod bij elkaar te brengen is een informatiemarkt Zuidoost. De scholen kunnen 1 of meerdere keren per schooljaar kennis maken met de instellingen. De instellingen op hun beurt kunnen tijdens de markt laten zien wat zij te bieden hebben. Ook voor dit onderdeel kan de expertise van MOCCA ingezet worden.

Regelmatig evalueren en bijstellen

Om de doelstellingen te bewaken wordt er jaarlijks door middel van enquêtes met de scholen en instellingen geëvalueerd over de samenwerking, ondersteuning door het Coördinatiepunt en de bereikte resultaten. De uitkomsten worden door het Coördinatiepunt gebundeld, en in een verslagvorm geanalyseerd en vastgelegd. Op basis van de evaluatie wordt het beleid eventueel aangescherpt en bijgesteld. Deze evaluatie bestaat uit effectevaluatie en procesevaluatie. Bij de effectevaluatie worden de behaalde resultaten vergeleken met de vooraf gestelde doelen. Bij de procesevaluatie worden de organisatorische aspecten geëvalueerd, zoals het functioneren van het coördinatiepunt, samenwerking, communicatie en de eventuele knelpunten.

Beoogde resultaten (organisatorisch)

- In het schooljaar 2008-2009 wordt een centraal Coördinatiepunt cultuureducatie Zuidoost opgericht;
- Het Coördinatiepunt werkt intensief samen met de adviesgroep cultuureducatie Zuidoost; de schoolbesturen en – directies, de stedelijke ondersteuningsinstellingen (bijvoorbeeld MOCCA en Matchpoint Cultuureducatie) en de culturele instellingen in Zuidoost;
- Vanuit het Coördinatiepunt wordt een periodieke nieuwsbrief uitgegeven.;
- Vanuit het Coördinatiepunt wordt jaarlijks geëvalueerd.

7.2. Inhoudelijke aspecten: samenhang, continuïteit en kwaliteit

Vanuit het stadsdeel bestaat sinds 2004 de wens om cultuureducatie binnen het onderwijs te moderniseren. Ook de partners in het stadsdeel, de schoolbesturen en de instellingen hebben de afgelopen periode vaak nagedacht over de vraag hoe cultuureducatieve programma's inhoudelijk versterkt kunnen worden. Uit een aantal notities van de besturen en de instellingen komt duidelijk naar voren dat de betrokkenen de visie van het stadsdeel volledig ondersteunen en dat zij bereid zijn een intensieve bijdrage te leveren aan de concrete uitwerking van een samenhangend en overzichtelijk programma. Door sommige schoolbesturen en instellingen zijn hiervoor zelfs concrete voorstellen ontwikkeld.²⁴ In alle voorstellen en notities pleiten de betrokkenen voor gestructureerde cultuureducatie. De onderwerpen die ook de landelijke en de stedelijke cultuureducatieagenda beheersen, worden door de partners, zij het in verschillende formuleringen, als inhoudelijke verbeterpunten genoemd. Deze verbeterpunten zijn: het werken vanuit de visie van doorlopende leerlijnen, herkenbaarheid van het aanbod (aansluiting bij de belevingswereld van de leerlingen), kinderen het aangeboden *actief* laten beleven, aandacht voor de woonomgeving en toegankelijkheid van het aanbod (meer wijkgericht aanbod) en de aansluiting tussen binnen- en buitenschools aanbod en daarmee meer aandacht voor cultuureducatie als belangrijke fase binnen het traject van brede talentontwikkeling. Ook wordt de wens voor een lange termijnvisie en doelen en voor meer programmatische verbanden tussen binnen en buitenschoolse programma's vaak uitgesproken.

Daarnaast wordt vaak aangegeven dat vanuit het stadsdeel het overzicht van activiteiten ontbreekt om na te kunnen gaan of de instellingen de expertise en middelen gericht inzetten om vraaggerichte en samenhangende activiteiten te ontwikkelen.

De geïnventariseerde inhoudelijke ontwikkelpunten, (zowel vanuit "het veld" als vanuit het stadsdeel), worden hieronder besproken onder twee categorieën: *continuïteit* (binnen en buitenschoolse educatie, doorgaande leerlijnen en talentontwikkeling) en *kwaliteit* (samenwerking en vraaggericht aanbod).

Continuïteit

Via cultuureducatie in het onderwijs krijgen alle kinderen de kans om in aanraking te komen met kunst en cultuur. Een goed opgezet programma is vaak bepalend voor de blijvende interesse van kinderen in kunst. Volgens veel deskundigen is de effectiviteit van cultuureducatie direct verbonden aan de continuïteit van het programma dat aansluit bij de ontwikkelingsfasen van leerlingen. Door de continuïteit in de opzet ontstaat steeds meer een verankering van de culturele activiteiten in het programma, in plaats van de ad hoc activiteiten die geen of een geringe relatie met het curriculum hebben. Doorgaande leerlijnen binnen de (brede)school en de relatie met buitenschools aanbod zijn de belangrijkste kenmerken van de continuïteit van de cultuureducatieve programma's.²⁵

²⁴ Kunst Kijk Uren Plus. Conceptvoorstel voor een vernieuwde opzet KКУ, 2004 en SIRIUS, consensusvoorzieningen nieuwe stijl, 2005

²⁵ Cultuureducatie in de brede school, cultuurnetwerk.nl

(Wat is) de doorlopende leerlijn

Binnenschools

De doorlopende leerlijn wordt gedefinieerd als de continuïteit in het binnenschools programma. Daarnaast wordt dit begrip vaak gebruikt om de verbinding tussen het binnenschoolse en het buitenschoolse aanbod aan te geven.

Belangrijkste voordeel van de (binnenschoolse) doorlopende leerlijn cultuureducatie is de gestructureerde opbouw van het aanbod. Om te komen tot een doorlopende leerlijn cultuureducatie noemen de deskundigen de volgende criteria als randvoorwaarden:

- de aansluiting bij het ontwikkelingsniveau van leerlingen;
- de ontwikkeling van een eenduidige visie op cultuureducatie;
- vakoverstijgend werken;
- de samenwerking tussen docenten, kunstenaars en culturele instellingen.²⁶

Binnenschoolse doorlopende leerlijn is van belang omdat de continuïteit en structuur in de programma's leerlingen een sterke basis geven ("kennismakingsfase"). De kerndoelen in het basisonderwijs (zie bijlage 1) bepalen overwegend de uitgangspunten voor de leerlijn. Een externe organisatie ondersteunt de leerkrachten en verzorgt ook binnen de school specifieke activiteiten. Binnen de school is een goede coördinatie of aanspreekpunt aanwezig. Deze fase is gericht op de brede leerlingenpopulatie.

Binnen de bredeschool begint de leerlijn vanaf de voorschoolse voorzieningen (peuterspeelzalen, voorscholen en kinderopvang). Het programma gaat doorlopend, van de voorschoolse voorziening via het primair onderwijs, via de naschoolse opvang of naschoolse activiteiten aanbod naar het voortgezet onderwijs.

Buitenschools

Het binnenschoolse aanbod wordt vervolgd door het buitenschoolse aanbod. Deze tweede fase wordt vaak als *ontwikkelingsfase* genoemd. In deze fase wordt het vervolgaanbod door een organisatie, na schooltijd, in of dichtbij het schoolgebouw verzorgd. Leerlingen van de desbetreffende scholen nemen deel aan de activiteiten bijvoorbeeld vanuit de bredeschool, kinderopvang of vanuit het concept van de verlengde schooldag. In het kader van de organisatie van wijkgerichte dagarrangementen kan dit aanbod worden vormgegeven in samenwerking tussen scholen, kinderopvang, welzijns- en culturele instellingen.

Bij het binnenschools en het hierboven beschreven buitenschools cultuureducatief aanbod gaat het om de eerste fase van het traject brede talentontwikkeling. In deze fase gaat het om laagdrempelige (voor iedereen bereikbare) vormen van kennismaking met diverse kunst en cultuurdisciplines, zowel in passieve als actieve zin. Ervaren, beleven en zelf doen zodat kinderen hun talenten en interesses beter leren kennen, culturele instellingen ontdekken en een algemene kennis ontwikkelen.

De leerlingen die zich verder willen bekwamen, moeten worden doorverwezen naar de culturele instellingen (toeleiding).

²⁶Cultuureducatie, Literatuuronderzoek Doorlopende Leerlijn, S.J. Scholtens, 2007

Binnen dit traject hebben de (buitenschoolse) culturele instellingen en individuele kunstenaars een belangrijke taak voor de continuïteit van de leerfasen van de gemotiveerde en getalenteerde leerlingen. Zij zorgen ervoor dat geïnteresseerde of getalenteerde kinderen zich verder kunnen bekwamen (bijvoorbeeld middels een cursus of workshop) of zich verder kunnen verdiepen in hun talent (bijvoorbeeld door het langdurig volgen van een cursus, deelname aan een talenttraject of lidmaatschap van een groep of vereniging). Dit betekent dat er een netwerk moet ontstaan van culturele instellingen die zich richten op cultuureducatie en talentontwikkeling om de mogelijke doorstroom van talent te waarborgen. Dit betekent ook relaties leggen met aanbieders buiten het stadsdeel, het kunstvakonderwijs en creatieve bedrijvigheid op diverse niveaus. Dit is ook een speerpunt binnen het kunst en cultuurbeleid van Zuidoost.

De Bredeschool

De bredeschool in Zuidoost is sterk in ontwikkeling. De ambitie is dat een meerderheid van de basisscholen in 2010 brede basisscholen zijn. Dit betekent dat een groot aantal kinderen in Zuidoost in de nabije toekomst de mogelijkheid hebben zich tijdens en na schooltijd verder te ontwikkelen. Momenteel heeft Zuidoost 4 bredeschoolclusters. In totaal zijn er 15 scholen bij de bredeschoolontwikkeling in deze clusters betrokken.

De ontwikkeling van de bredeschool staat hoog op (zowel de stedelijke als) de lokale agenda. In het bestuursakkoord wordt het belang van het ontwikkelen en stimuleren van talent nadrukkelijk genoemd. De bredescholen in Zuidoost zijn de plekken waar talent ontdekt en ontwikkeld kan worden.

De visie van het stadsdeel op de bredeschool wordt in het Meerjarenplan Bredeschool 2008-2010 als volgt geformuleerd:

In de bredeschool staat het kind (2,5 - 12 jaar) centraal. De kinderen krijgen de kans om zich op alle gebieden te ontwikkelen en te ontplooiën. Hierdoor groeien ze met een positief zelfbeeld op, zodat zij op een evenwichtige wijze in de samenleving kunnen functioneren. De bredeschool is een onderdeel van de totale leefwereld van de kinderen. De thuissituatie, schoolsituatie en vrije tijd van kinderen worden als onlosmakelijk geheel gezien. Alle participanten geven gezamenlijk inhoud aan de bredeschool middels een kwalitatief goed afgestemd aanbod van activiteiten voor kinderen (en ouders).²⁷

Binnen het samenwerkingsverband van de bredeschool krijgt de culturele ontwikkeling steeds meer de nadruk. De komende periode moet de cultuureducatie verder geïntegreerd worden in de bredeschool waardoor afstemming tussen onderwijs, kinderopvang, welzijn en culturele instellingen beter wordt gerealiseerd.

Partnerschap en samenwerking

Een belangrijk kwaliteitsaspect van de uitvoering van cultuureducatie is het samenwerkingsniveau van de partners. Om een doorlopende leerlijn te kunnen ontwikkelen moeten de instellingen en scholen elkaar kunnen vinden en het eens zijn over de uitgangspunten en gemeenschappelijke doelen. Binnen deze samenwerking zijn de culturele instellingen verantwoordelijk voor de kunstzinnige en culturele aspecten en uitvoering. Het is de taak van de school om aan te geven welke onderwerpen en thema's goed aansluiten bij het programma van de basisschool. De school en de instelling zijn verder samen verantwoordelijk voor de organisatie.

Deze samenwerking kan bevorderd worden door het eerder voorgestelde Coördinatiepunt. Het stadsdeel hecht daarnaast veel waarde aan intensieve samenwerking met de schoolbesturen om elkaar zowel inhoudelijk als financieel te versterken.

²⁷ Meerjarenplan Brede (Basis)School Amsterdam Zuidoost 2008-2010, Stadsdeel Zuidoost

Kwaliteit en effectiviteit

De gewenste positieve effecten van cultuureducatie hangen samen met de inhoudelijke kwaliteit en de kwaliteit van de uitvoering. De partners in Zuidoost vinden de onderstaande aspecten doorslaggevend voor de ontwikkeling van cultuureducatie.

Aansluiting aan de leef- en belevingswereld van kinderen

Kunst moet uit de sfeer gehaald worden van iets dat ver weg staat en onbereikbaar is. De kinderen moeten het gevoel krijgen dat kunst en cultuur tastbaar en iets "gewoons" is. Het programma moet grotendeels uitgevoerd worden in de dagelijkse leefomgeving van kinderen. De herkenbaarheid kan bijvoorbeeld gestimuleerd worden door samen met de deelnemende kinderen regelmatig op atelierbezoek bij kunstenaars te gaan die net als de kinderen in dezelfde wijk wonen²⁸.

De grote diversiteit in culturele achtergrond van de populatie kunstenaars en werknemers binnen de culturele instellingen maakt het voor kinderen bovendien laagdrempelig. In het contact met kunstenaars ontwikkelen de kinderen hun creativiteit en fantasie. Op speelse wijze maken de leerlingen kennis met de manier waarop een kunstenaar vorm geeft aan zijn of haar verbeelding²⁹. Aansluiting bij het programma van de school is hierbij doorslaggevend.

Actieve beleving

In de programma's wordt er voldoende ruimte gecreëerd voor de actieve (productieve) beleving, d.w.z. het zelf actief beoefenen van zingen, tekenen of schilderen, theater, dans, multimedia of literatuur. Daarnaast worden stappen gezet om leerlingen te stimuleren tot het nadenken over en reflecteren op de gedane kunstervaring. De deelnemende leerlingen krijgen in iedere fase van het onderwijs een programma dat aansluit en voortbouwt op het voorafgaande.

Visie- en behoefte- en vraaggericht aanbod

Het is de komende periode de bedoeling dat de instellingen hun aanpak wijzigen en het aanbod op de behoefte en de vraag vanuit het onderwijs aanpassen. Het principe van het vraaggericht aanbod dient gezien te worden als een vorm van inhoudelijke samenwerking bij het *ontwikkelingstraject* van educatieve projecten of lessen. Binnen dit traject is er sprake van een (verplicht) basis- en een aanvullend pakket. De basispakket is gericht op de algemene vorming van de leerlingen, bijvoorbeeld het bezoeken van musea of het bijwonen van een concert, bijvoorbeeld in het Concertgebouw.

Opgemerkt moet worden dat een letterlijke toepassing van het begrip vraaggericht werken tot wederzijdse (onrealistische) verwachtingen en uiteindelijk tot passiviteit kan leiden. De essentie van het vraaggericht werken ligt in de vertaling van de visie, keuzes methodes en einddoelen van de school (die zijn vastgelegd in een cultuureducatieplan), naar concrete projecten en lessen. De toepassing van de vraaggerichte werkwijze vraagt een *actieve houding* zowel aan de school als aan de instelling.

²⁸ Kunst Kijk Uren Plus. Conceptvoorstel voor een vernieuwde opzet KКУ, 2004 en SIRIUS, consensusvoorzieningen nieuwe stijl, 2005

²⁹ Idem

Wijkgerichte programma's

Het programma heeft daarnaast aandacht voor de kunst op straat in de directe woonomgeving van kinderen. Zuidoost heeft een grote rijkdom aan monumentale kunst in de openbare ruimte. De kinderen leren de verhalen achter deze beelden waar ze dagelijks langslopen of fietsen.

Het nieuwe programma wil verder duidelijk maken dat kunstinstellingen toegankelijk zijn voor iedereen. Met bezoeken aan de deelnemende kunstinstellingen "om de hoek" wordt duidelijk dat "culturele tempels" geen hoge drempels hebben. Kinderen worden zich bewust van de eigen omgeving en daardoor ontwikkelen zij een positief zelfbeeld. De scholen hebben inzicht in de mogelijkheden van de culturele infrastructuur in Zuidoost en maken er intensief gebruik van³⁰. Ook de ouders die zich met verschillende vormen van kunst en literatuur bezig houden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het tot stand komen van projecten binnen de school en de wijk. Een laagdrempelig voorbeeld hiervan is het *verteltassen project* dat in verschillende scholen door ouders, met behulp van een stichting wordt opgezet. De tassen variëren van simpele tassen tot complexe kunststukken waarmee kinderen uitgelokt worden om hun leesvaardigheid te bevorderen. Cultuureducatieve activiteiten kunnen op deze wijze ook een bijdrage leveren aan de participatie van ouders en de sociale samenhang in de wijk.

De verbindingen met de bredere omgeving, de stad Amsterdam, kunnen worden gelegd met de aandacht voor beeldende kunstaanbod, culturele instellingen en *erfgoed buiten Zuidoost*. Het programma erfgoededucatie buiten Zuidoost dient een vast programma te hebben en heeft ten doel kinderen kennis te laten maken met het cultureel erfgoed van Amsterdam. De lessen zijn bedoeld voor de leerlingen uit groep 6, 7 en 8 van het primair en speciaal onderwijs.

Deze excursies moeten worden goed voorbereid en binnen de context van het behandelde thema of stof aangeboden worden.

Vernieuwing Kunstkijkuren (KKU)

De partners in Zuidoost benadrukken de voordelen van het voorgestelde vernieuwde opzet van de Kunstkijkuren. Deze aanpak, geven ze aan, levert ook een bijdrage aan de culturele infrastructuur en de culturele instellingen in Zuidoost.

Op basis van de bovenstaande uitgangspunten doen de instellingen een concept programmavoorstel dat samen met (een vertegenwoordiging van) de betrokken onderwijsinstellingen verder ontwikkeld moet worden. Dit om in een later stadium gezamenlijk het op maat brengen van de inhoudelijke uitgangspunten van de vernieuwde KKU met de onderwijsleerdoelen. Door het (stedelijk) besluit om de huidige vorm van de KKU tot 2010 te laten continueren wordt het voorstel voorlopig niet verder uitgewerkt.

³⁰ Kunst Kijk Uren Plus. Conceptvoorstel voor een vernieuwde opzet KKU, CBK, 20??

8. Beoogde (inhoudelijke) resultaten

Afstemming (stadsdeel)

- De samenwerking en afstemming tussen de scholen en de instellingen heeft een duidelijke structuur.
- Deze samenwerking wordt door het Coördinatiepunt gecoördineerd.

Planning (schoolbesturen)

- De scholen maken (vierjaarlijks) een cultuureducatieplan in het schoolplan waarin:
 1. *de schooldefinitie en de visie op cultuureducatie duidelijk wordt aangegeven;*
 2. *de relatie van de activiteiten met de vakken of disciplines zijn vastgesteld;*
 3. *de activiteiten zijn ingebed in het onderwijsaanbod en een doorlopende leerlijn wordt gegarandeerd;*
 4. *Samenwerking met de partners binnen de (brede) school en wederzijdse taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd;*
 5. *duidelijk wordt hoe de coördinatie binnen school en evaluatie van het cultuureducatieprogramma zijn georganiseerd.*

Productontwikkeling (instellingen)

- De programma's zijn afgestemd op de vraag van de (brede)scholen;
- De programma's hebben een duidelijke samenhang, zijn wijkgericht en op maat ontwikkeld;
- De programma's worden zowel binnen als buiten Zuidoost uitgevoerd.

Operationalisering (scholen en instellingen)

- De instellingen ondersteunen de scholen intensief bij de invulling van het activiteitenprogramma gebaseerd op het beleidsplan cultuureducatie;
- Het stadsdeel maakt taakstellende prestatieafspraken met de instellingen om de continuïteit en samenhang in de programma's te garanderen.

Eindbeeld

- De leerlingen krijgen op school, indien van toepassing, les van een vakleerkracht; De leerlingen hebben de mogelijkheid na de les deel te nemen aan workshops en andere cursussen op de instelling of op de school locatie;
- School en de instelling zijn samen verantwoordelijk voor de lessen tijdens schooltijd en de naschoolse projecten. Ze stemmen inhoudelijk op elkaar af;
- School en de instelling hebben dezelfde pedagogische en didactische uitgangspunten;
- School en instelling kunnen goed samenwerken;
- De instelling garandeert de continuïteit van de programma's;
- Het aanbod is zodanig gemaakt dat de programma's vooral *actief* worden beleefd;
- Het programma cultuureducatie maakt onderdeel uit van het lesprogramma van de basisscholen; een organisatie of instelling die de programma's verzorgt, doet de ondersteuning van de leerkrachten en verzorgt ook binnen de school specifieke activiteiten;

- Het vervolg van de programma's wordt verzorgd door een instelling of organisatie in of dichtbij het schoolgebouw. Leerlingen van de desbetreffende scholen nemen deel aan de activiteiten bijvoorbeeld vanuit de bredeschool, kinderopvang of vanuit het concept van de verlengde schooldag.
- De activiteiten van de instellingen zijn erop gericht de leerlingen die de stap willen maken voor de verdere professionalisering of talentontwikkeling, deze mogelijkheid aan te bieden.

9. Tot slot

Het belang van een goed en efficiënt georganiseerde cultuureducatie is een van de speerpunten van het bestuursakkoord van het stadsdeel. Om dit te bereiken moet het stadsdeel haar visie en haar regierol versterken.

Het versterken van de regierol van het stadsdeel ligt vooral in het bij elkaar brengen van de instellingen/deskundigen en het onderwijs. Daarnaast moeten de middelen efficiënt ingezet worden. Door middel van taakstellende afspraken met de instellingen kan de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd worden.

Om de in deze notitie aangegeven doelstellingen te realiseren worden voornamelijk de bestaande middelen ingezet. Door de voorgestelde beleidswijzigingen en/of aanpassingen kunnen binnen de budgetten verschuivingen plaatsvinden. Het voorgestelde beleidskader zal vanaf halverwege 2009 het uitgangspunt zijn voor het maken van subsidie- en prestatieafspraken met de door het stadsdeel gesubsidieerde instellingen.

Tot slot de rol van een cultuurcoördinator binnen de school.

Het is bekend dat veel scholen in het primair onderwijs een leerkracht inzetten die naast zijn kerntaak ook enige cultuureducatieve activiteiten verricht. Het stadsdeel hecht veel waarde aan een duidelijke coördinatie binnen de school voor de succesvolle implementatie van het voorgestelde beleid. De cultuureducatieve taken moeten duidelijk worden belegd bij een cultuur coördinator. Het budget vanuit de scholingsmiddelen kan hiervoor aangewend worden.³¹

³¹ Dit is ook de aanbeveling van de Onderwijsraad in *Onderwijs in Cultuur* p. 45

10. Planning en beschikbaar (potentieel) budget cultuureducatie (nieuwe stijl)

Deze notitie is een inhoudelijk beleidskader. De voorgestelde beleidskeuzes zijn een uitwerking van de in de eerdere cultuurnota's genoemde speerpunten en zijn *richtinggevend* bij het maken van de nieuwe prestatieafspraken met de instellingen. Behalve de kosten van de inrichting en de personele inzet worden (voor de realisatie van de beleidskeuzes) de bestaande budgetten ingezet.

Planning stappen en acties

Actiepunt	Initiatiefnemer/ <i>participant</i>	Periode	Dekking
Presentatie LOZO	Stadsdeel	oktober/november 2008	n.v.t.
Werkconferentie <i>Stadsdeel Onderwijs en Instellingen</i>	Stadsdeel	oktober /november 2008	n.v.t.
Oprichting Coördinatiepunt CEZO	Stadsdeel	oktober tot april 2008-2009	budget neutraal
Oprichten adviescommissie CEZO	Stadsdeel <i>Schoolbesturen/scholen Culturele Instellingen</i>	oktober tot april 2008-2009	budget neutraal
Concrete samenwerkingsafspraken aanbod/doorgaande lijn	Coördinatie punt CEZO <i>Instellingen Scholen</i>	april-augustus 2009	budget neutraal
Evaluatie/bijstelling	Coördinatiepunt <i>alle betrokkenen</i>	augustus 2010	budgetneutraal

Beschikbaar budget

De uitvoering van de beleidsvoorstellen in deze notitie kunnen worden gefinancierd vanuit de bestaande middelen en bronnen. Deze bronnen zijn: de structurele en incidentele subsidies van het stadsdeel, rond 1,3 miljoen per jaar aan de instellingen waarvan een aantal de nadruk legt op cultuureducatie en taalontwikkeling, bijvoorbeeld de Krater Theater de bibliotheek en de Stichting Taalvorming. De subsidies voor deze drie instellingen vallen niet onder cultuursubsidies, maar onder onderwijssubsidies. Daarnaast vormen de gemeentelijke middelen en rijksmiddelen aan het basisonderwijs, naar schatting ongeveer 250.000 euro een belangrijke bron voor de realisatie van de bovengenoemde doelstellingen. Ondanks het feit dat de schoolbesturen rijksmiddelen ook voor andere doeleinden kunnen gebruiken vanwege de lumpsumregeling, wordt in deze notitie de bedragen 10,90 en 3,82 euro per leerling per jaar als kader genomen om een eventuele bijdrage van schoolbesturen aan cultuureducatieve activiteiten te kunnen vaststellen (voor een overzicht zie paragraaf 11).

11. Stedelijke en landelijke middelen (rechtstreeks naar schoolbesturen)

Stedelijke middelen

Voucherbank

€ 19 euro per leerling per jaar

Landelijke middelen

CEPO middelen (als kader)

10,90 euro per leerling per jaar

(Voormalige) Londo middelen voor expressieactiviteiten (als kader)

3,82 euro per leerling per jaar

Totaal beschikbare landelijke, gemeentelijke en lokale middelen voor ZO (indicatie)

Stadsdeel

Budget cultuureducatie		€ 750.000
Consensus voorzieningen		€ 350.000
Projecten taal en cultuureducatie(onderwijsbudget)		€ 160.000
Gemeente Amsterdam	€ 19 x 8.000 leerlingen aantal	€ 150.000
Rijk	€ 10,90 x 8.000 leerlingen	€ 80.000
	€ 3,82 x 8.000 leerlingen	€ 30.000

Totaal (potentieel)beschikbaar per jaar € 1.520.000³²

³² De mogelijkheid m.b.t. projectaanvragen bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst is in dit bedrag **niet** opgenomen.

Aanbieders stadsdeel

De Muziekschool Zuidoost

ArtiCulture

Torentijd

Jeugdtheaterschool Zuidoost

Theater werkplaats Zuidoost

St. Eternity Percussion

Stichting JAM (kunstschooldag)

5 O'clock Class-AHK

ZO! Cultuur Zuidoost

Imagine IC

Stichting Krater Theater

Stichting Taalvorming

Circus Elleboog

Consensusvoorzieningen (wordt afgebouwd)

Openbare Bibliotheek

Geraadpleegde bronnen

- Advies Commissie Infrastructuur cultuureducatie; *R.M. Boonzajer Flaes, Advies en Ontwikkeling, 2005*
- Basismeetset; *Dienst O&S, Gemeente Amsterdam*
- Consensusvoorzieningen nieuwe stijl; *SIRIUS 2005*
- CultuurKompas voor het primair onderwijs, Handleiding; *SLO, 2005*
- Cultuureducatie: van kunst en vliegwerk naar beleid; *OnderBouw VO, 2007*
- Cultuureducatie in Zuidoost, De Bijlmer mijn stad, de stad met 100 culturen; *SDZO 1997*
- Cultuureducatie en Taalontwikkeling; *Krater Theater, Projecten voor het basisonderwijs 2007*
- Cultuureducatie, Literatuuronderzoek Doorlopende Leerlijn; *S.J. Scholtens, 2007*
- Cultuureducatie in de brede school; *Cultuurnetwerk.nl*
- Cultuurparticipatie en maatschappelijk kwetsbare groepen, I. Vos, 2003
- De bibliotheek: ook partner in cultuureducatie, ProBiblio, 2007
- Evaluatie nota Kracht van Cultuur, Stadsdeel Zuidoost, 20??
- Hart(d) voor Cultuur, Taakgroep Cultuureducatie in Primair Onderwijs, 2003
- Kracht van Cultuur, Cultuurnota 2001-2004, Stadsdeel Zuidoost, 2002
- Kunsteducatie, een beleidshandreiking, F. Willems, 2006
- Kunst Kijk Uren Plus. Conceptvoorstel voor een vernieuwde opzet KКУ, CBK, 20??
- Kunst en Cultuur in de Bredeschool, Een Onderzoek naar de Randvoorwaarden, Oberon, 2008
- Meerjarenplan Brede (Basis)School Amsterdam Zuidoost 2008-2010, Stadsdeel Zuidoost
- Notitie Gewijzigde organisatie muziekluisterlessen, het Concertgebouw, 2008
- Onderwijs in cultuur, Advies, Onderwijsraad, 2006
- Opdracht en uitvoering reorganisatie Muziekluisterlessen, SAS, 2008
- Rijk, Provincies en Gemeenten; *Cultuurnetwerk.nl*
- Stappenplan cultuureducatiebeleid; *MOCCA*
- Stappenplan bredeschool en cultuureducatie; *Cultuurnetwerk.nl*
- The Wow Factor; *Anne Bamford, 2006*
- Tijd voor Talent, Cultuurnota 2008-2011; *Stadsdeel Zuidoost, 2008*
- Trendrapport Cultuureducatie in Amsterdam; *MOCCA 2007*
- Voortgangsrapportage cultuureducatie en onderwijs; *Gemeente Amsterdam, 31 maart 2005*
- Zicht op.....cultuureducatie en basisonderwijs; *Cultuurnetwerk Nederland*
- Zicht op ...cultuureducatie en basisonderwijs: beleid en praktijk; *Cultuurnetwerk Nederland, 2004*

Bijlagen

Bijlage 1	Drie scenario's in Hart/d voor cultuur
Bijlage 2	Begrippen
Bijlage 3	Herziene kerndoelen PO (sinds maart 2006)
Bijlage 4	Landelijke organisaties en ondersteunende instellingen
Bijlage 5	Fondsen
Bijlage 6	Voorbeeld kader stappenplan voor de scholen en instellingen

Bijlage 1

Drie scenario's in Hart/d voor cultuur

In scenario 1 (*komen& gaan*) vult de school de lessen cultuureducatie in door jaarlijks wisselende activiteiten. Leerlingen bezoeken bijvoorbeeld een culturele instelling of een kunstenaar voert met de leerlingen een project uit op school.

Deze variant van cultuureducatie kent geen integraal aanbod en doorgaande leerlijn: Cultuureducatie draagt bij aan de overdracht van kennis over en vaardigheden met betrekking tot de kunstdisciplines en erfgoed. Het accent ligt op "leuk".

In scenario 2 (*vragen&aanbieden*) ontwikkelt de school een eigen profiel en formuleert op grond daarvan haar vraag naar cultuureducatie. De school heeft zelf expertise in huis, bijvoorbeeld in de vorm van vakdocenten en een cultuurcoördinator en participeert in een netwerk met andere scholen en culturele instellingen. Bij deze variant draagt cultuureducatie bij aan de kennis over en vaardigheden in alle kunstdisciplines en aan de persoonlijke en sociale ontwikkelingen van een kind. Activiteiten worden doelbewust gekozen.

In scenario 3 (*leren&ervaren*) vormt de school een onderdeel van een rijke leeromgeving voor kinderen van 0-12 jaar. In deze variant draagt cultuureducatie bij aan de totale ontwikkeling van een kind: persoonlijke en sociaal-emotionele ontwikkeling, ontwikkeling van het lerend vermogen en het ontwikkelen van kennis en vaardigheden binnen de kunstdisciplines en erfgoed. Cultuureducatie is verbonden met andere leergebieden.

Per leeftijd wordt bepaald welke kennis en vaardigheden een leerling op moet doen op alle terreinen, inclusief kunstzinnige oriëntatie. Cultuureducatie wordt verweven in thematische projecten waarin ook andere leergebieden aan bod komen. Door samenwerking met culturele professionals krijgen de cultureel-kunstzinnige doelen en talentontwikkeling speciale aandacht. Er is een duidelijke relatie tussen activiteiten binnen en buitenschooltijd.³³

Dit laatste heeft nauw verbanden met het concept brede school.

³³ Stappenplan bredeschool en cultuureducatie, Cultuurnetwerk Nederland

Bijlage 2

Begrippen

*Actieve , receptieve en reflectieve cultuureducatie*³⁴

Actief (of productief)

Het zelf beoefenen van een kunstdiscipline: tekenen, zingen, fotograferen, toneelspelen, enzovoort. Dit aspect is met name van belang bij kunsteducatie. Actieve kunsteducatie draait om het leren hanteren van materialen, gereedschappen en instrumenten om zelf kunst(zinnige producten) voort te brengen. Leren tekenen of een instrument bespelen is een doel op zich. Bij erfgoededucatie is een actieve rol (meehelpen in een opgraving, voorouderonderzoek) meer een aantrekkelijke didactische vorm voor kennismaking dan een doel op zichzelf.

Receptief

De kennismaking met kunst door het bezoeken van een museum, archief, theater, concert of bioscoop, boeken over kunst te lezen, een tv-programma over kunst te zien, enzovoort. Daarbij gaat het niet alleen om de ervaring zelf, maar ook om het leren ervaren. Bijvoorbeeld door kennis van termen en begrippen op te doen en de verschillende kenmerken, stijlen, stromingen en context te (leren) herkennen en plaatsen.

Reflectief

Het nadenken over, reflecteren op de kunstervaring en je eigen productieproces vormt de essentie van kunsteducatie. Zowel receptieve als actieve kunsteducatie worden altijd vergezeld door reflectieve kunsteducatie. Door reflectie kunnen onderlinge verbanden worden gelegd. Analyse van voorbeelden uit de kunst verdiept de artistieke vaardigheden. Net zoals het zelf ervaren van een artistiek productieproces het inzicht in kunst kan vergroten. Reflecteren, analyseren en bespreken verscherpt kortom het kunstzinnig inzicht en beoordelingsvermogen. De combinatie van actieve, receptieve en reflectieve elementen levert de effectiefste vorm op van kunsteducatie.

Cultuur

Cultuur betekent de combinatie van kunsten, media en letteren, materieel en immaterieel erfgoed. Cultuureducatie is alle vormen van educatie waarbij cultuur als doel of als middel wordt ingezet.

Erfgoededucatie

Erfgoededucatie omvat onderwijs met en over monumenten, landschappen, en archeologische vondsten, bibliotheken en archieven, museale voorwerpen, en het geheel van gewoonten, tradities, rituelen, en gebruiken dat immaterieel of levend erfgoed wordt genoemd. Omgevingsonderwijs is cruciaal bij erfgoededucatie: het leren in, van en over je eigen leefomgeving.

³⁴ Cultuurnetwerk.nl

Kunsteducatie

Het begrip kunsteducatie wordt in het algemeen gedefinieerd als een vorm van educatie waarbij kunst en/of kunstzinnige middelen en technieken als doel of als middel worden gebruikt.

Deze middelen en technieken worden doelgericht gebruikt om de deelnemers de mogelijkheid en inzicht te geven om gemotiveerd te kiezen uit en deel te nemen aan een gevarieerd aanbod van kunstdisciplines en kunstproducten.³⁵

Literatuur educatie

Literatuureducatie bevordert het culturele lezen en het verwerven van kennis van de letterkunde en de reflectie hierop.

Media-educatie verwijst naar een proces van kennisoverdracht dat is gericht op het ontwikkelen van mediawijsheid (bewuste en kritische benadering van media) of mediageletterdheid.

Media-educatie leent zich in het onderwijs goed voor een vakoverstijgende benadering, maar sluit vooral goed aan bij de doelen van kunstzinnige oriëntatie in het basisonderwijs.

³⁵ Cultuurnetwerk.nl

Bijlage 3

Herziene kerndoelen PO (sinds maart 2006)

Basisonderwijs bevordert brede vorming van kinderen. Het onderwijs richt zich op de emotionele en verstandelijke ontwikkeling, op de ontwikkeling van de creativiteit en het verwerven van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden. De kerndoelen zijn een operationalisering hiervan. Het geheel van samenhangende en daarom doorgenummerde kerndoelen geeft een beeld van het inhoudelijk aanbod van het basisonderwijs. De kerndoelen in deze opsomming zijn ingedeeld in hoofdstukken voor Nederlandse taal, Engelse taal, Friese taal, rekenen en wiskunde, oriëntatie op jezelf en de wereld, kunstzinnige oriëntatie, en bewegingsonderwijs. Kerndoelen zijn streefdoelen. Ze geven aan wat iedere school in elk geval nastreeft bij leerlingen. Daarbij kunnen drie kanttekeningen geplaatst worden.

In de eerste plaats omschrijven de doelen het eind van een leerproces, niet de wijze waarop ze bereikt worden. Met andere woorden, kerndoelen doen geen uitspraken over didactiek. Gezien het karakter van het basisonderwijs dienen leraren een beroep te doen op de natuurlijke nieuwsgierigheid en de behoefte aan ontwikkeling en communicatie van kinderen, en deze te stimuleren. Door een gestructureerd en interactief onderwijsaanbod, vormen van ontdekkend onderwijs, interessante thema's en activiteiten worden kinderen uitgedaagd in hun ontwikkeling.

In de tweede plaats dienen inhoud en doelen zo veel mogelijk op elkaar te worden afgestemd, verbinding te hebben met het dagelijks leven en in samenhang te worden aangeboden. In concreet onderwijs zijn doorgaans doelen uit verschillende hoofdstukken tegelijk van belang. Taal bijvoorbeeld komt voor bij alle vakken. Aandacht voor cultuur is niet beperkt tot het kunstzinnig domein. Omgaan met informatietechnologie geldt voor alle gebieden.

In de derde plaats dient er aandacht te worden besteed aan doelen die voor alle leergebieden van belang zijn: goede werkhouding, gebruik van leerstrategieën, reflectie op eigen handelen en leren, uitdrukken van eigen gedachten en gevoelens, respectvol luisteren en kritiseren van anderen, verwerven en verwerken van informatie, ontwikkelen van zelfvertrouwen, respectvol en verantwoordelijk omgaan met elkaar, zorg voor en waardering van de leefomgeving.

De kunstvakken en cultureel erfgoed zijn ondergebracht in het Leergebied Kunstzinnige oriëntatie. De globale kerndoelen voor dit leergebied geven scholen veel ruimte voor een eigen invulling, met aandacht voor kunst- en cultuuruitingen die passen bij de school en de leerlingen.

De kerndoelen worden concreet door de leerlijnen en tussendoelen die de school formuleert. De school moet de kerndoelen hiervoor zelf vertalen naar de eigen lespraktijk. In de Karakteristiek beschrijft het ministerie de volgende kenmerken van het *Leergebied*

Kunsthinnige oriëntatie:

1. Leerlingen leren zichzelf te uiten met aan het kunsthinnige domein ontleende middelen:
 - ze leren de beeldende mogelijkheden van diverse materialen onderzoeken, aan de hand van de aspecten kleur, vorm, ruimte, textuur en compositie;
 - ze maken tekeningen en ruimtelijke werkstukken;
 - ze leren liedjes en leren ritme-instrumenten te gebruiken als ondersteuning bij het zingen;
 - ze spelen en bewegen.
2. Kunsthinnige oriëntatie is er op gericht bij te dragen aan de waardering van leerlingen voor culturele en kunsthinnige uitingen in hun leefomgeving. Hieronder valt ook cultureel erfgoed.
3. Het gaat bij kunsthinnige oriëntatie ook om het verwerven van enige kennis van de hedendaagse kunsthinnige en culturele diversiteit.
4. Interactie met de buitenwereld is belangrijk, leerlingen leren zich open te stellen: ze kijken naar schilderijen en beelden, ze luisteren naar muziek, ze genieten van taal en beweging.

Dit resulteert in drie (van de in totaal 58) kerndoelen:

- 54.** De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 55.** De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56.** De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Bron: Stappenplan cultuureducatiebeleid, Mocca en CultuurrKompas PO, SLO, 2005

Bijlage 4

Landelijke organisaties en ondersteunende instellingen

CJP

Het CJP verspreidt in opdracht van het ministerie van OCW de CKV-vouchers voor scholen en scholieren. Culturele instellingen, zoals centra voor de kunsten, kunnen bij het CJP een aanvraag indienen om CKV-acceptant te worden. Verder geeft het CJP de kortingspas uit, informeert het docenten en verzamelt het data over het gebruik van de CKV-vouchers.

Marnixstraat 317, Amsterdam
Postbus 3572, 1001 AJ Amsterdam
tel. 020 5210220
www.cjp.nl/relaties/

Cultuur en School

Het project Cultuur en School van het ministerie van OCW heeft als doel om meer onderwijs met en over cultuur te realiseren. Om dit te stimuleren werkt het ministerie samen met gemeenten en provincies, culturele instellingen en onderwijsorganisaties. www.cultuurenschool.net is bedoeld voor de contactpersonen Cultuur en School bij gemeenten en provincies. www.cultuurplein.nl geeft informatie aan docenten, de managers en de culturele instellingen als ondersteuning bij culturele activiteiten in de onderwijspraktijk. www.cultuurbereik.nl geeft informatie over het Actieplan Cultuurbereik.

Cultuurnetwerk Nederland

Ganzenmarkt 6, Utrecht
Postbus 61, 3500 AB Utrecht
tel. 030 2361200
www.cultuurnetwerk.nl

De Kunstconnectie/VKV

Lucasbolwerk 11, Utrecht
Postbus 365, 3500 AJ Utrecht
tel. 030 2303749
www.dekunstconnectie.nl
www.vkv.nl

Interprovinciaal Overleg

Koepelorganisatie van de twaalf provincies. IPO-C, de commissie cultuur, is het overlegorgaan voor culturele zaken. Muzenstraat 61, Den Haag
Postbus 16107, 2500 BC Den Haag
tel. 070 8881212
www.ipo.nl

Kunst & Zaken

De stichting heeft als doel het management van culturele instellingen duurzaam te versterken door hen in contact te brengen met kennis en expertise uit het bedrijfsleven. Uitgangspunt is dat kennisoverdracht plaatsvindt op kosteloze, vrijwillige en projectmatige basis.

Culturele instellingen krijgen de mogelijkheid gebruik te maken van knowhow die normaal gesproken buiten hun mogelijkheden valt. Voor het bedrijfsleven is het een kans om op een aansprekende manier hun culturele en maatschappelijke betrokkenheid te tonen.

Westzeedijk 102, Rotterdam
Postbus 25281, 3001 HG Rotterdam
tel. 010 4366667
www.kunst-en-zaken.nl

Platform Amateurkunst

In het PAK zijn de onderstaande disciplinegerichte ondersteunende organisaties verenigd:

- LCA, Landelijk Centrum voor Amateurdans.
Tel. 030 2334255,
www.dansweb.nl.
 - SBA, Stichting Beeldende Amateurkunst,
tel. 030 2342211,
www.sbakunst.nl.
 - Stichting Schrijven, tel. 020 6254141,
www.schrijven.org.
 - Stichting Unisono, voor amateurmuziek,
tel. 030 2335600,
www.amateurmuziek.nl.
 - Theaterwerk.nl, tel. 020 3446120,
www.theaterwerk.nl.
- Plompstorengracht 3, 3512 CA Utrecht
tel. 030 2335646
www.platformamateurstichting.nl

Stichting Leerplan Ontwikkeling, SLO

SLO is het nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling.
Boulevard 1945 - 3
7511 AA Enschede
tel. 053 4840840
www.slo.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG

Behartigt belangen, verleent diensten en heeft een platformfunctie voor alle gemeenten.
Nassaulaan 12, Den Haag
Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
tel. 070 3738393
www.vng.nl

Bron: Kunsteducatie een beleidshandreiking, F. Willems, De Kunstconnectie/VKV

Bijlage 5

Fondsen

Cultuurfonds Bank Nederlandse Gemeenten

Het fonds ondersteunt activiteiten op het gebied van kunst en cultuur die financieel door minimaal twee gemeenten mogelijk worden gemaakt en die van betekenis zijn voor het gemeentelijk beleid. Het stimuleren van jong talent is een speerpunt.

Koninginnegracht 2, Den Haag
Postbus 30305, 2500 GH Den Haag
tel. 070 3750523
www.bng.nl

Fonds voor Amateurkunst en Podiumkunsten, FAPK

Het fonds ondersteunt duurzame ontwikkeling van de kwaliteit en veelzijdigheid van de amateurkunst en de podiumkunsten in Nederland en de vertoning daarvan in het buitenland.

Bankastraat 151, Den Haag
Postbus 85471, 2508 CD Den Haag
tel. 070 4169000
www.fapk.nl

Stichting DOEN

De stichting ondersteunt cultuurprojecten vanuit het oogpunt dat deze een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van een betere samenleving. Bij de beoordelingen voor ondersteuning, hecht de stichting waarde aan: cultuurparticipatie, talentontwikkeling, marketing, cultuur & economie en maatschappelijke betrokkenheid.

Postbus 75621, 1070 AP Amsterdam
tel: 020 5737333
www.doen.nl

Sociaal Fonds Kunstzinnige Vorming, SFKV

De sociale partners verbonden aan de CAO Kunsteducatie hebben dit fonds opgericht met als doel het financieren van activiteiten die gericht zijn op het, in sociaal opzicht, optimaal functioneren van de sector kunsteducatie. Het fonds financiert kinderopvang en arbeidsmarkt- en scholingsprojecten. Centra voor de kunsten, die de CAO Kunsteducatie volgen, kunnen een beroep doen op dit fonds. Publiekrechtelijke instellingen, die de CAR-UWO volgen, kunnen geen beroep doen op dit fonds. Deze instellingen kunnen echter wel op basis van vrijwilligheid afdragen aan het SFKV en dan ook participeren in de projecten.

Postbus 19135, 3501 DC Utrecht
tel. 030 2333363
www.sfkv.nl

VSBfonds

Het fonds ondersteunt op het gebied van kunst en cultuur projecten gericht op cultuurparticipatie (culturele diversiteit, verrijking en vernieuwing) en cultuureducatie (educatieve methoden en intercultureel onderwijs).

Maliebaan 14, 3581 CN Utrecht

Postbus 16, 3500 AA Utrecht

tel. 030 230 33 00

www.vsbfonds.nl

Meer informatie:

- www.fondsenboek.nl

Bron: Kunsteducatie een beleidshandreiking, F. Willems, De Kunstconnectie/VKV

Bijlage 6

Voorbeeld kader stappenplan voor de scholen en instellingen

Basisstappen cultuureducatieplan *op maat*:

1. Opschrijven van de schooldefinitie cultuureducatie
2. Het in kaart brengen van de belangrijke culturele activiteiten
3. Vaststellen van de vakken of disciplines, en de samenwerkingspartners
4. Het onderscheiden van de stappen om te leren reflecteren
5. Discussie: wat moet er gebeuren om te komen tot een samenhangend geheel van activiteiten, ingebed in het onderwijsaanbod van de school?

Stap 1 Definitie cultuureducatie *op maat*

De school, de culturele omgeving en de eigen leerlingen vormen het uitgangspunt om te komen tot de beschrijving van het doel en de inhoud van cultuureducatie.

Stap 2 Het in kaart brengen van alle culturele activiteiten

Inventarisatie van de bestaande culturele activiteiten;
Selectie van de belangrijkste, meest herkenbare activiteiten, o.a. de activiteiten, die samen met een culturele instelling zijn ontwikkeld of worden uitgevoerd;

Stap 3 Vaststellen van de vakken of disciplines

Inventarisatie van de relatie tussen de activiteiten, eventuele gastdocenten, kunstenaars, instellingen, erfgoedhuis en de vakken.

Stap 4 Onderscheiden stappen om te leren reflecteren

In de nieuwe kerndoelen voor het basisonderwijs staat expliciet dat leerlingen moeten leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren (kerndoel 55).

Juist tijdens die reflectie vindt het belangrijkste deel van het leerproces plaats.

Een leuke culturele activiteit is niet voldoende, het gaat er juist om te praten over wat leerlingen gemaakt hebben, en waarom. Wat ze gezien of gedaan hebben, en welke mening ze daar over hebben.

Reflecteren kan al met heel jonge kinderen en leer je in de volgende stappen:

1. bespreken van eigen werk
2. bespreken van eigen werk en dat van klasgenoten
3. bespreken product en proces
4. vergelijken eigen werk en dat van kunstenaars
5. eigen mening onderbouwen met argumenten
6. waardering onder woorden brengen
7. ervaren dat mensen kunstwerken verschillend waarderen

Deze stickers vormen een aandachtspunt om de leerlijn reflectie een plek te geven.

Stap 5. Discussie: wat moet er gebeuren om te komen tot een samenhangend geheel van activiteiten, ingebed in het onderwijsaanbod van de school?

De huidige situatie op het gebied van cultuureducatie is nu in kaart gebracht. Aan de hand van dit overzicht wordt besproken wat goed is en beslist zo moet blijven, en wat veranderd of verbeterd kan worden.

Daarvoor kunnen de volgende vragen gesteld worden:

- Komen alle vakken en disciplines aan bod en zijn ze evenwichtig over de jaren verdeeld?
- Is er samenhang tussen vakken of een vakoverstijgende aanpak?
- Wat doen we nu aan reflectie en waar liggen kansen voor verbetering?
- Hoe is de relatie tussen binnenschools en buitenschools leren, en met wie werken we daarbij samen?
- Kennen we onze culturele omgeving en (potentiële) samenwerkingspartners?
- Hoe kunnen we cultuureducatie meer verankeren in ons programma?

*Met welke culturele bagage verlaten uw leerlingen de basisschool?
Wanneer bent u tevreden?*

Bij deze discussie zal de visie van de school op de onderwijsvernieuwing (het nieuwe leren) zeker worden meegenomen. Cultuureducatie, een steeds zelfstandiger werkende leerling en een rijke leeromgeving waarin talenten tot ontwikkeling kunnen komen, het zijn aspecten van de vernieuwingen, waarmee iedere school op eigen wijze omgaat.

In het verlengde hiervan ligt de aard van de samenwerking met culturele partners.

Stap 6. Randvoorwaarden voor verankering cultuureducatie

Om te komen tot verankering is het belangrijk om de randvoorwaarden duidelijk te hebben. De belangrijkste randvoorwaarden zijn de organisatie van de uitvoering met een duidelijke taakverdeling (wie doet wat) en (het creëren van) budget.

Stap 7. Schrijven van cultuureducatieplan

Met de informatie die uit de bovenstaande stappen naar voren komt kan het cultuureducatieplan geschreven worden.

De volgende onderdelen komen terug in een cultuureducatieplan:

- *visie*
- *doelen*
- *wijze van verankering*
- *organisatie*
- *budget*

De praktische uitwerking van het cultuureducatieplan wordt beschreven in het plan van aanpak. Het plan van aanpak beschrijft hoe het cultuureducatiebeleid geïmplementeerd (*meerjarenplan*) en concreet per jaar wordt uitgevoerd (*jaarplanning*).

Meerjarenplan

Het meerjarenplan is gebaseerd op de doelstellingen op lange termijn die de school geformuleerd heeft. De doelen worden meestal in fases bereikt. Belangrijk is om te kijken welke prioriteiten de school heeft en te bepalen op welke termijn deze plannen gerealiseerd kunnen worden. De essentiële vragen zijn:

- Welke middelen staan ter beschikking?
- Welke beschikbare expertise en menskracht is aanwezig?
- Hoe worden evaluatie en bijstelling van het proces vorm gegeven?

Jaarplanning

In de jaarplanning worden de activiteiten voor het komend schooljaar in grote lijnen vastgelegd. In de jaarplanning kun je volgende zaken opnemen.

- Welke activiteiten worden in het schooljaar uitgevoerd?
- Wat zijn de doelstellingen per activiteit?
- Wie regelt wat?
- Wat gaat een activiteit kosten?
- Wanneer gaat welke groep wat doen?
- Welke externe organisaties worden benaderd?
- Evaluatie per onderdeel en/of per jaar

Jaarplanning in schema:

Activiteiten	Tijdsplanning	Budget	Personeel	Evaluatie
Met welke activiteiten het doel bereiken?	Wanneer wat realiseren?	Hoeveel geld waarvoor?	Wie doet wat?	Hoe, wie en wanneer?

Basisbronnen: CultuurKompas en Stappenplan cultuureducatiebeleid MOCCA